

Ekskluzivni intervju Miroslava Lajčáka za www.reci.ba: „Nova strategija EU za BiH“

Koji su zaključci današnjeg brusseleskog sastanka Vijeća ministara Europske unije?

Sama činjenica da ministri vanjskih poslova i ministri obrane EU moraju razgovarati o Bosni i Hercegovini pokazuje ozbiljnost situacije. U više navrata je istaknuto da je potpisivanje Sporazuma o stabiliziranju i pridruživanju bio veliki i pozitivan korak u odnosima između EU i BiH. Međutim, napadi na državne institucije, prijetnje jednostranim promjenama uređenja zemlje i nacionalistička retorika su kompromitirale daljnji napredak i situacija u zemlji je krenula u potpuno pogrešnome pravcu. Samo da podsjetim da je nakon potpisivanja sporazuma s EU svaka od zemalja gotovo odmah vidjela pozitivan efekt u smislu trgovine i ulaganja. Bojim se da su političari svojim ponašanjem uništili taj inicijalni pozitivan efekt. Nikoga ne zanima suradnja sa zemljom u kojoj je politička situacija nepredvidiva i nestabilna.

Na današnjem sastanku u Brusselesu, ministri su, također, razmatrali prijedlog za strategiju EU prema BiH, koji su pripremili Javier Solana i Olli Rehn. Ono što današnja situacija u zemlji pokazuje jest da u BiH nije moguće primijeniti standardnu strategiju proširenja EU, nego da sama Europska unija mora biti proaktivno angažirana.

Ponovljeno je da je perspektiva članstva još uvijek otvorena i da Europska unija očekuje da čitava BiH krene naprijed.

Nedavno je bilo spekulacija da će Europska unija okončati

svoju vojnu misiju. Da li je o tome razgovarano?

Da, naravno. Na sastanku su ministri vanjskih poslova i obrane zajedno odlučili da su sve EU organizacije u BiH nužne i da bilo kakve promjene u mandatu EUFOR-a može doći samo nakon pozitivne ocjene političke situacije u zemlji

Spomenuli ste dokument koji su zajednički pripremili Javier Solana, visoki predstavnik EU za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, i Olli Rehn, komesar za proširenje Europske unije, a tiče se buduće politike Europske unije u BiH. Kakve su njihove preporuke?

Prije svega, cilj međunarodne zajednice i Europske unije i dalje ostaje isti: Bosna i Hercegovina kao stabilna, mirna, multietnička država, na nepovratnome putu ka članstvu u Europskoj uniji.

U dokumentu koji je danas naišao na pozitivan odjek među ministrima, Javier Solana i Olli Rehn analiziraju budući angažman Europske unije u BiH nakon tranzicije Ureda visokog predstavnika u Ured posebnog predstavnika Europske unije. Njihova preporuka jest da, kad za to dođe vrijeme, Europska unija mora biti spremna pojačati svoje prisustvo, te da se mandat EUSR-a prilagodi potrebama na terenu. Nadalje, oni smatraju da bi trebalo doći do spajanja dužnosti EUSR-a i šefa Delegacije Europske komisije, što bi osiguralo da Europska unija na najučinkovitiji mogući način rješava pitanja s kojima se susreće u BiH. Također, smatraju da je nužno snažnije promovirati prednosti europskog puta za obične građane. Svima nam je jasno da u BiH postoji velika potpora budućem članstvu, no potrebno je da se ta potpora pretvori u konkretan angažman svih segmenata društva.

Na koji način bi takva promocija EU mogla biti realizirana?

Prvo građanima BiH treba pružiti sve potrebne informacije u svezi s transformacijom OHR-a u EUSR. Europska unija mora detaljno, i širokoj javnosti i političkim liderima u BiH,

objasniti svoju ulogu u zemlji, te uvjete i kriterije za daljnji napredak prema članstvu BiH u Europskoj uniji. Ono što moraju svi shvatiti jest da je suština ovog procesa da zemlja usvaja zakone i način funkcioniranja zemalja članica EU, a nije samo pitanje dobre volje i želje za članstvom.

Na tom polju, aktivnosti su već započele. U periodu između veljače i lipnja ove godine osobno sam inicirao debatu s građanima BiH o značaju pristupanja Europskoj uniji i kako najbolje da se BiH pripremi za izazove europskih integracija. Te debate, u 17 gradova Bosne i Hercegovine, pokazale su se veoma korisnim, jer su predstavljale forum gdje su sami građani imali priliku dati svoje mišljenje i stajališta.

Također, da bismo proširili dijalog s građanima, ustanovili smo i stranicu www.reci.ba, te i na taj način pružili građanima priliku da se čuje njihov glas. I preko ove Internet stranice smo obavještavali građane o debatama u različitim gradovima diljem BiH a, također, ušli i u domove građana BiH. Putem ove stranice, građani meni, kao posebnom predstavniku Europske unije, mogu postavljati pitanja na koja se trudim odgovoriti.

Već tijekom narednih nekoliko dana krećemo s novim aktivnostima. Pokrećemo dijalog s određenim skupinama, na primjer, parlamentarcima, nevladinim organizacijama, predstavnicima građanskoga društva i mladim ljudima.

Pozvali smo članove parlamenata iz zemalja EU da razgovaraju sa svojim bosanskohercegovačkim kolegama i razmijene iskustva o reformama koje BiH mora proći na svome putu ka Europskoj uniji o ulozi parlamenata u procesu europskih integracija.

Ključno je potaći interes i informirati predstavnike ključnih sektora, npr. vlasnike malih i srednjih poduzeća, uposlenike javne uprave, poljoprivrednike, mlade i tako dalje, kako bi mogli postati pokretačka snaga i promoteri europske budućnosti BiH.

Bosna i Hercegovina je ponovno visoko plasirana na listi prioriteta međunarodne zajednice i Europske unije. Da li je to dobro, ili loše za BiH?

U jednome trenutku, točnije nakon potpisivanja Sporazuma o stabiliziranju i pridruživanju, u BiH je postojao pozitivan zamah i činilo se da je BiH na pravome putu, te su se i u međunarodnoj zajednici mogla čuti mišljenja da BiH preostali dio obveza može ispuniti uz mnogo manji angažman međunarodne zajednice.

Nažalost, taj momentum je brzo izgubljen i za to odgovornost snose politički lideri u BiH, koji su – umjesto da se koncentriraju na preostale reforme koje treba da provedu, vrijeme gubili praznom nacionalističkom retorikom i neodgovornim potezima.

Razgovarao sam tijekom protekla dva mjeseca s ministrima vanjskih poslova zemalja članica Vijeća za provedbu mira (PIC) i detaljno ih informirao o trenutačnom stanju u zemlji, o tome gdje se sada nalazimo kad je u pitanju ispunjavanje zahtjeva PIC-a, što je neophodno za tranziciju OHR-a u EUSR i koliko toga je zemlja uradila, odnosno, koliko nije uradila od onoga što je očekivano u procesu europskih integracija. Bilo je nužno vratiti pozornost međunarodne zajednice na BiH i u tome smo uspjeli.

Naravno da bi bolje bilo da su bosanskohercegovačke vlasti, na svim razinama, odradile svoje zadaće i da nije došlo do zastoja u reformama. Danas bi BiH bila mnogo dalje u procesu europskih integracija.

Krajem studenoga bit će održana sjednica Vijeća za provedbu mira. Kada će OHR biti zatvoren? Postoje li uvjeti za to?

OHR će biti zatvoren, odnosno transformisan u Ured posebnog predstavnika Europske unije kad bude ispunjeno svih pet ciljeva i dva uvjeta koja je pred lidere BiH postavilo Vijeće za provedbu mira u veljači ove godine.

Na sljedećoj sjednici Vijeća bit će razmotrena cjelokupna situacija u zemlji i napredak koji je, odnosno nije, postignut. Dosta toga već je urađeno, ali poznato vam je da nije postignut dogovor o državnoj imovini, da nije riješen ustavni status Brčkog. Dakle, nisu ispunjena dva od pet postavljenih ciljeva.

Nadalje, u situaciji gdje se napadaju državne institucije, gdje Republika Srpska ne poštuje zakone, ja sigurno neću moći dati preporuku za zatvaranje OHR-a. Oni koji iskreno žele da dođe do toga moraju raditi na pozitivnim pomacima, a ne dizati tenzije. Dizanje tenzija nikome nije od koristi, a priča o otcjepljenju iz BiH, ili ukidanju entiteta, je prazna priča.

Svi u BiH mogu biti sigurni da međunarodna zajednica i Europska unija ne žele da OHR ostane niti dan duže no što je potrebno, ali – oni moraju ispuniti svoje obveze. Kako bi se sportskim žargonom reklo, lopta je sad na njihovom dijelu terena.

Lideri tri najveće političke stranke u zemlji su se 8. studenoga dogovorili o mnogim otvorenim pitanjima. Da li će to promijeniti situaciju u zemlji?

Konstruktivan pristup rješavanju problema jest ono što međunarodna zajednica očekuje od domaćih političara. Ovo je dokaz da je kompromis moguć kad postoji spremnost za otvoreni dijalog. Dogovor koji su postigli Sulejman Tihić, Dragan Čović i Milorad Dodik mogao bi riješiti ključna pitanja za napredak ove zemlje i ubrzati njezin europski put. Rješenja oko kojih su se oni dogovorili po pitanjima ustava, državne imovine, popisa stanovništva i Brčko distrikta su vrlo bliska preporukama koje je dala međunarodna zajednica. Sad je ključno da se njihov dogovor kroz institucije provede u djelo.

Često se čuju tvrdnje da je reforma Ustava jedan od uvjeta za zatvaranje OHR-a i pristupanje Europskoj uniji? Da li je to točno?

Reforma Ustava BiH nije uvjet za zatvaranje OHR-a, ali jeste za ulazak u Europsku uniju. Međutim, Europska unija nema model ustava koji pokušava nametnuti BiH.

Domaći lideri i Europska unija se slažu u tome da su Bosni i Hercegovini potrebne ustavne promjene. Razlog za to je veoma jednostavan: BiH ne može težiti članstvu u Europskoj uniji s postojećim Ustavom koji ima kapacitet da državu koči pri donošenju ili provođenju zakona Europske unije i koji sa više aspekata krši europske standarde ljudskih prava. Zbog nedostatka otvorenog razgovora o ovome pitanju, ostale reforme su na čekanju i stoga smatram da bi ozbiljni razgovori o ustavnoj reformi trebali otpočeti što prije. Bosna i Hercegovina je složena multietnička država na putu ka Europskoj uniji i zato mora pronaći ustavno rješenje koje će joj omogućiti brzo provođenje reformi i istodobno zaštititi sve građane i konstitutivne narode.